

Kovara Akademîk a Xebatên Kurdî ya Navneteweyî
International Peer-reviewed Journal of Kurdish Studies

Cild 4 Jimar 11 Sal 6 - 2019
Volume 4 Issue 11 Year 6 - 2019

Pak Ajans Yayıncılık Ltd. Şti.

Büyük Reşitpaşa Cad. Yümni İş Merkezi No: 22/29

Vezneciler – Fatih / İSTANBUL

Tel & Faks: 0212 519 00 09

www.nubiharakademi.com | <http://dergipark.gov.tr/nubihar>

E-mail: nubiharakademi@gmail.com

Li Ser Navê Pak Ajansê Xwediyê Kovarê û Berpîrsê Karên Nivîsê
On Behalf of Pak Agency the Owner of Journal and Responsible Editor

Pak Ajans Yayıncılık Ltd. Şti. adına Sahibi ve Yazışları Müdürü
Süleyman Çevik

EDİTÖRÊN JIMARÊ / ISSUE EDITORS

Aydın, Tahirhan / Assoc. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Filiz, Mehmet Şirin / Res. Assist., *Mardin Artuklu University, Turkey*

DESTEYA EDİTORİYÊ / EDITORIAL BOARD

Acar, Hayrullah / Assoc. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Adak, Abdurrahman / Assoc. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Aydın, Tahirhan / Assoc. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Beltekin, Nurettin / Asst. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Bor, İbrahim / Assoc. Prof., *Indiana University, USA*

Ergün, Zülküf / Dr., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Tek, Ayhan / Assoc. Prof., *Mus Alparslan University, Turkey*

Türel, Vehbi / Assoc. Prof., *Bingöl University, Turkey*

ÇAP / PRINTED BY

Hünkar Organizasyon Matbaa

Sertifika No:17815

Tel: 0 212 520 72 59

MİZANPAJ & PAGE DESIGN

Şemal Medya (semalmedya@gmail.com)

Kovara Nûbihar Akademîyê ji aliyê van îndeksan ve tê naskirin:

The Journal of Nûbihar Akademî is accepted by these indexes:

INTERNATIONAL
Scientific Indexing

Eurasian
Scientific
Journal
Index

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Nûbihar Akademî kovareke bihekem, akademîk û navneteweyî ye. Di demsalên bihar û payîzê de salê du caran tê weşandin. / Nûbihar Akademî is an international peer-reviewed academic journal. It is published biannually in spring and autumn.

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın.

ISSN: 2147-883X

DESTEYA ŞÊWRÊ / ADVISORY BOARD

Akın, Salih / Assoc. Prof., *Rouen University, France*

Bozarşlan, Hamit / Prof., *École des Hautes Études en Sciences Sociales, France*

Bruinessen, Martin Van / Prof., *National University of Singapore, Singapore*

Jalil, Jalile / Prof., *Instituta Kurdzaniyê, Wien, Austria*

Kreyenbroek, Philip G. / Prof., *Georg-August University, Germany*

Musa, Abdulwahab Khalid / Assoc. Prof., *Zakho University, Kurdistan-Iraq*

Vali, Abbas / Prof., *Boğaziçi University, Turkey*

Yeğen, Mesut / Prof., *İstanbul Şehir University, Turkey*

HEKEMÊN VÊ JIMARÊ/REVIWERS OF THIS ISSUE

Adak, Abdurrahman / Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Ahmad, Hemin Omar / Asst. Prof., *Bingol University, Turkey*

Aslan, Mustafa / Assoc. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Awrahim, Tareq Mohammed / Assoc. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Çağlayan, Ercan / Assoc. Prof., *Mus Alparslan University, Turkey*

Gemi, Ahmet / Assoc. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Gümüş, Ercan / Asst. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

Öztürk, Mustafa / Assoc. Prof., *Mardin Artuklu University, Turkey*

NAVEROK / CONTENTS

JI EDÎTOR/EDITORIAL..... 07-10

Li Gor Rêbaza Vladimir Propp Analîza Çîrokekeke Kurmancî

According to Vladimir Propp's Method of Analyzing a Kurdish Story

AYHAN YILDIZ.....11-45

Mîrektîyên Kurdan di Navbera Têkoşînên Osmanî

û Sefewîyan de di Sedsala XVI û XVIIan de

Kurdish Emirates in the Conflicts Between the Ottoman and

Safavids in the 16th and 17th Centuries

MEHMET RÊZAN EKÎNCÎ47-68

Têkalîzbûna Ramanên Têgehîştîne

di Helbesta "Mîrê Meclîs" ya Ehmedê Xanî de

The Interwoven Meaning of Comprehension in the Poem

'the Prince of Council' by Ahmadi Khani

AHMAD MOHAMMAD MAM OTHMAN QARANI69-91

حههه ئاغای گهوره له بهلگهنامه کانی عوسمانیدا

Hama Agha in The Ottoman Documents

بزار عوسمان نهحههه - عه بدولواحههه جهلال نوری 93-123

WERGEREK / A TRANSLATION

Mîrektiya Hekkariyê ya Kurdan (Sedsala 14-15an)

ALEXANDER KHACHATRIAN - JI ÎNGÎLÎZÎ: MEHMET ŞÎRÎN FÎLÎZ..... 127-142

DOKUMENTEK / A DOCUMENT

Berhemeke Bênav a Mela Mistefa:

"Rahênanên Zimanê Kurdî" yan jî "Exercices Dela Langue Kurde"

TAHÎRHAN AYDIN 145-157

Ji Edîtor

Em hemû bi hev re bûn şahid ku di sedsala borî da ziman û çandên bêhêz û ne xwedî statûyeke fermî rûbirûyê koç, îhmal, asîmîlasyon, terkkirin, qedexekirin, mirin û windabûnê man. Bes çendîn sedemên curbicur -ku di nav da bihêzbûna mafên mirovan, guherîna merkezên hêzê, berxwedanên demokratîk, teknoloji û alavên ragihandinê jî hene,- ji bo ziman û çandên bidezavantaj şiverêyek vekirin ku ev şiverê, di warê zanist û akademîyê da, ji bo pêşeroja van ziman û çandan wek çirûskeke hêvîyê xuya dike. Bi saya serê van pêşveçûnên di warê ziman û çandê da ku bi destê hejmareke bi sînor ji mirov û sazîyên fîdakâr ve hatine kirin, em di qada lêkolîn û weşanan da, di warê kurdolojîyê da geşedaneke hêvîbexş dibînin ku ev hejmara me ya Nûbihar Akademîyê di encama vê pêvajoyê da derdikeve holê. Wekî ku tê zanîn Nûbihar Akademî di şûna mijarên sîpesîfîk da derfîyê xwe ji bo mijarên curbicur ên kurdolojîyê vekiriye. Ji ber vê yekê em di her hejmareke Nûbihar Akademîyê da sîmayên nû û mijarên cihêreng û balkêş dibînin.

Di vê hejmarê de mijara gotara Ayhan Yıldız çîrokên kurmançî ye. **Ayhan Yıldız** di gotara xwe ya bi nave *“Li Gor Rêbaza Vladimir Propp Analîza Çîrokekeke Kurmançî”* da çîrokeke kurmançî analîz dike. Yıldız wek metod jî rêbaza Vladimir Propp hilbijartîye. Di destpêkê da li ser “folklor” û “çîrok”ê hûr dibe. Paşê derheqê Propp û teorîya wî ya li ser analîza çîrokan agahî pêşkêş dike, piştî Yıldız derbareyê “çîrok, çîrokbêj û berhvekarên de” dinivîse. Di dawîya xebata xwe da Yıldız analîza çîroka “Satilmircan”ê dike.

Mehmet Rêzan Ekîncî bi serenava *“Mîrektîyên Kurdan di Navbera Têkoşînên Osmanî û Sefewîyan de di Sedsala XVI û XVIIan de”* pêşî têkoşînên li ser axa Kurdistanê dinivîse. Di vê çarçoveyê da cih dide rewşa Kurdistanê ji sedsala XIIIan heta sedsala XVIan û li ser têkoşînên Osmanî û Farisan ên di sedsala XVI û XVIIan ku li ser axa Kurdistanê qewimîne radiweste. Paşê cih dide *“Peymana Hikimdaran”* û *“Parvekirina Pêşîn a Rêvebirina Kurdistanê”* û di dawîyê da lêkolîna xwe bi serenava *“Di Nêrînên Xanî û Şeref Xan de Kurdistan”*ê diqedîne.

Xebateke balkêş a vê hejmara Nûbihar Akademîyê ji aliyê **Ahmad Mohammad Mam Othman Qarani** ve hatiye nivîsîn ku navê wê *“Têkalizbûna Ramanên Têgehiştinê di Helbesta ‘Mîrê Meclis’ ya Ehmedê Xanî de”* ye. Qaranî armanca gotarê bi kurtî wiha dibêje : *“Amanc ji vê vekolînê şirovekirin û lêkdaneveoya boçûnên*

Xanî ye li barey têgeha têgehiştinê û derhaxêştayên wê, ji bo ku bibine beşeka resen ji hizra perwerdeyê li nawendên xwendinê de."

Di gotara bi navê **"Heme Axayê Gewre Le Belgenameyê Osmanî Da"** Bzhar **Othman Ahmed** û **Abdul Wahed Jalal Nori**, derheqê kesayeteke dîrokî –Heme Axa- da bi alîkarîya belge û çavkanîyan Osmanî, hin agahîyên balkêş dane. Di destpêkê de her du nivîskar di serdema Heme Axa da ji aliyê civakî, aborî û demografîyê ve bajarê Koyê tînin ber çavên xwîneran. Di beşa yekem de behsa jîyana Heme Axa dikin û di beşa dawî da jî li gorî belgenameyên Osmanî şer û pevçûnên Heme Axa pêşkêş dikin.

Wek rêbaz Nûbihar Akademî cih dide wergerekê derheqê kurd o kurdolojîyê de. Di vê hejmarê de **Mehmet Şirin Filiz** gotara **Aleksander Khachatrian** a bi navê *"The Kurdish Principality of Hakkariya (14th-15th Centuries)"* wek *"Mîrektiya Hekkariyê Ya Kurdan (Sedsala 14-15an)"* wergerandiye. Di vê gotara xwe de nivîskar derbareyê Mîrektîya Hekkarîyê a sedsala 14 û 15an de gelek agahîyên bêhempa pêşkêşî me dike.

Kovar di her hejmarê da deriyê xwe ji bo dokumentekê vedike. Di vê hejmarê da **Tahirhan Aydin** di bin serenava *"Berhemeke bênav a Mela Mistefa: 'Rahênanên Zimanê Kurdî' yan jî "Exercices Dela Langue Kurde"* da danasîna destxeteke ji koleksiyona Aleksandre Jaba dike. Orjîñala destxetê li Pirtûkxaneyê Akademîya Zanistan a Rûsyayê (The Library of the Russian Academy of Sciences) di nav koleksiyona Aleksandre Jaba da ye. Mela Mistefa vê berhemê ji bo hûnkirina kurmancî amade kiriye. Di berhemê da bi alfabeya kurdî-erebî nêzî 800 hevokên kurmancî hene. Jaba van hevokan latînzê kiriye û wergerandiye frensî. Aydin berhemê pêşî ji aliyê nasnameyê ve paşê jî ji aliyê fîzîkî û naverokê ve dide nasîn.

Edîtorên Jimarê

Editorial

In the last century we have witnessed that languages and cultures that do not have an official status face immigration, neglect, assimilation, abandonment, prohibition, death and disappearance. However, many different factors -including the strengthening of human rights, the displacement of power centers, democratic resistance, technology and means of communication- have opened a pathway which is a light of hope for the future of these disadvantaged languages and cultures in the field of science and academia. Because of these advances in language and culture made by a limited number of devoted individuals and institutions, we see a promising development in research and publication in the field of Kurdology and our journal Nubihar Akademi is a result of this process. As it is known, Nubihar Academy has opened its doors to a wide variety of Kurdish issues, instead of specific subjects. That is why we see new faces and varied and interesting subjects in every issue(s) of the Nubihar Akademi.

In this issue, the subject of **Ayhan Yıldız's** article is Kurdish stories. Ayhan Yildiz analyzes a Kurdish story in his article entitled **"According to Vladimir Propp's Method of Analyzing a Kurdish Story"**. Yildiz has also chosen the Vladimir Propp method. Initially, it focuses on "folklore" and "story". Then, he provides information about Propp and his theory of story analyzing. Yildiz then writes about "story, storytellers and collectors." At the end of his work Yildiz analyzes the story of "Satilmircan".

Mehmet Rezan Ekinci writes about the struggles on the territory of Kurdistan with the title **"Kurdish Emirates in the Conflicts Between the Ottoman and Safavids in the 16th and 17th Centuries"**. In this context, he places the situation in Kurdistan from the 13th century to the sixteenth century and focus on the Ottoman and Persian struggles of the sixteenth and seventeenth centuries that took place on the territory of Kurdistan. He then discusses the "Governance Agreement" and "The First Sharing of the Governance of Kurdistan" and concludes his research with the title "Kurdistan in the views of Khani and Sheref Khan"

A remarkable study in this issue of Nubihar Akademi written by **Ahmad Mohammed Mam Othman Qarani** is entitled **"The Interwoven Meaning of Comprehension in the Poem 'the Prince of Council' by Ahmadi Khani"**. Ahmet briefly

describes the purpose of the article as follows: "The purpose of this study is to analyze and interpret the attitude of Xani towards the concept of comprehension, and to transfer the results to educational environments."

In the article titled "**Hama Agha in The Ottoman Documents**" **Bzhar Othman Ahmed** and **Abdul Wahed Jalal Nori** provided some interesting information about a historical figure - Hema Agha - with the help of Ottoman documents and sources. In the introduction, the two authors put the city of Koyi to the attention of the reader in social, economic and demographic terms during the Heme Axa era. In the first part they provide the life of Heme Axa and in the last part, according to the Ottoman documents, Heme Axa's conflicts and fights are presented.

As a method, the Nubihar Akademi provides a translation on Kurds and Kur-dology. In this issue, **Mehmet Şirin Filiz** has translated **Alexander Khachatrian's** article entitled "**The Kurdish Principality of Hakkariya (14th-15th Centuries)**" as "*Mîrektiya Hekkariyê Ya Kurdan (Sedsala 14-15an)*". In this article, the author provides us with many unique information about the Kurdish Principality of Hakkariya of the 14th and 15th centuries.

The journal opens the door for a document in every single issue. In this issue, **Tahirhan Aydin** introduces a manuscript from the Alexanre Jaba's collection, entitled "**An Unnamed Work of Mela Mistafa: Rahênanên Zimanê Kurdî or Exercises Dela Langue Kurde**". The original of the manuscript is in the Alexandre Jaba collection in The Library of the Russian Academy of Sciences. Mela Mistefa had prepared this work for teaching Kurmanji. The work contains about 800 Kurmanji sentences in the Kurdish-Arabic alphabet. Jaba had transcribed these sentences into Latin and translated them into French. Aydin defines the work first in terms of identity and then in terms of physical and content.

Issue Editors